

”Och gamla som lever som om vi vore unga”

- **En studie om äldre utlandsföddas upplevelse av ålderdomen**

Av: Ella Cerna Gonzalez

Handledare: Daniel Seldén

Södertörns högskola | Institutionen för samhällsvetenskaper

Kandidatuppsats 15 hp

Examensarbete i socialt arbete | Hötterminen 2019

Programmet för socialt arbete med storstadsprofil



Abstract

The purpose of this study has been to research in an explorative way how senior citizens who were born in other countries experience their ageing in Sweden. The study's empirical material consisted of qualitative interviews in the form of a focus group with six respondents between the age of 60 and 84 years old and one individual interview with a respondent who was 89 years. All respondents were women. The study's theoretical frame of reference consists, among other things, of Blumer's three assumptions about the basis of symbolic interactionism and Berg's theoretical understanding of the importance of language for the development of self, and of Bauman's theory of individualized society. Another is Beck's theory about the individual himself that creates the conditions for their own life path. Berg's character traits for identity creation have been used as a theoretical tool for the study's analysis. The results of this study show that the elderly born in other countries are a vulnerable group due to a lack of Swedish language. The results also show that by adopting certain parts of the Swedish individualized society and retaining its original culture such as meeting like-minded and Hispanic speakers, the elderly have adapted to getting the best out of Sweden and their native culture.

Title: "And old people who live as if we were young" - A study about elderly born in other countries experience of old age

Author: Ella Cerna Gonzalez

Number of words: 11,259

Keywords: Elderly, born in other countries, gerontology, old age, aging, language, identity

Sammanfattning

Syftet med denna studie har varit att på ett explorativt sätt undersöka hur äldre utlandsfödda upplever sitt åldrande i Sverige, samt att med hjälp av intervjuer och tidigare forskning öka förståelsen för de specifika villkoren som åldrandet i Sverige innebär för denna grupp. Studiens empiriska material bestod av kvalitativa intervjuer i form av en fokusgrupp med sex respondenter mellan 60 till 84 år och en individuell intervju med en respondent som var 89 år. Samtliga respondenter var kvinnor. Studiens teoretiska referensram består bland annat av Blumers tre antaganden om grunden till symbolisk interaktionism och Bergs teoretiska förståelse om språkets vikt för jagets utveckling samt av Baumans teori om det individualiserade samhället tillsammans med Becks teori om att individen själv skapar sina förutsättningar för sin levnadsbana. Bergs karaktärsdrag för identitetsskapandet har använts som ett teoretiskt verktyg för studiens analys. Resultaten i denna studie visar att de äldre utlandsfödda är en utsatt grupp på grund av bristande i svenska språket. Resultaten visar också på att genom att ta till sig vissa delar av det svenska individualiserade samhällstänket och behålla sin ursprungskultur såsom att träffa likasinnade och spansktalande så har de äldre anpassat sig till att få ut det bästa av Sverige och sin ursprungskultur.

Titel: ”Och gamla som lever som om vi vore unga” – En studie om äldre utlandsföddas upplevelse av ålderdomen

Författare: Ella Cerna Gonzalez

Antal ord: 11 259

Nyckelord: Äldre, utlandsfödda, äldreforskning, ålderdom, åldrande, språk, identitet

Förord

Jag vill först tacka alla vänner, kollegor och familjemedlemmar som har trott på mig och peppat mig att slutföra mitt examensarbete trots ”paus” på flera år.

Ett speciellt stort tack till min syster Pabla Zeledon Gonzalez som stöttat mig och motiverat mig i alla lägen, du har varit och är min största drivkraft, tack. Ett tack till min kollega Marie-Louise Gärde-Björk för att du korrekturläste min uppsats och tack till mina döttrar, Ayelin och Lilly, för att ni stått ut med en pressad mamma.

Tack till handledaren Daniel Seldén för kunskapen och vägledningen med denna uppsats.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.2 Syfte och frågeställningar.....	1
2. Teoretisk referensram	3
2.1 Symbolisk interaktionism.....	3
2.2 Individualism.....	5
2.3 Identitet.....	6
3. Tidigare forskning	8
3.1 Äldre med annat språk än svenska.....	8
3.2 Familjeband/individualisering.....	9
3.3 Det sociala åldrandet.....	10
4. Metod	12
4.1 Kvalitativ undersökning.....	12
4.2 Fokusgrupp och individuell intervju.....	12
4.3 Urval.....	13
4.4 Tillvägagångssätt.....	13
4.5 Presentation av respondenterna.....	14
4.6 Analysmetod.....	14
4.7 Etiska aspekter.....	15
4.8 Metoddiskussion.....	17
5. Resultat och analys	18
5.1 Språket.....	18
5.1.1 Språkets betydelse.....	18
5.1.2 Kompensering vid bristande språk.....	19
5.1.3 Tillhörighet och social verklighet.....	19
5.2 Ålderdomen.....	21
5.2.1 Åldern som identitet.....	21
5.2.2 Individen och det sociala samspelet.....	22
5.3 Sociala åldern.....	23
5.3.1 Ambivalent åldersidentitet.....	23
5.3.2 Äldre förr i jämförelse med nu.....	24
5.3.3 Åldern utifrån symbolik.....	25
5.4 Individualism.....	26
5.4.1 Livet i Sverige och i Chile.....	26
5.4.2 Självförverkligande.....	29
5.4.3 Oberoende.....	30
6. Diskussion	32
7. Referenser	34

1. Inledning

Intresset för ämnet som presenteras i denna uppsats kommer av att författaren hade en nära äldre utlandsfödd bekant som behövde hjälp då hälsan försämrades med åren. Inblicken författaren fick i den bekantes liv var bemötandet den enskilde fick i olika samhällskontakter och vilka aktiviteter eller uppgifter som den bekante kände sig trygg med eller otrygg med.

De äldre i samhället har uppmärksammats i olika sammanhang då den demografiska utvecklingen visar på en växande andel av äldre, exempelvis så var andelen äldre (65+) år 2002 cirka 17 % av den svenska befolkningen och till år 2030 är prognosen cirka 25 % (SOU 2002:29 refererad i Edebalk 2007:204). Det ökade behovet av stöd och omsorg bland de äldre i framtiden har gett upphov till en aktiv samhällsdebatt rörande den demografiska utvecklingens utmaningar i samhället. En konsekvens av en högre äldrebefolkning är bland annat det ökade behovet av flertal sociala insatser och omsorg, därmed också krav på samhällsplanering (Sauer 2007:263,266).

En annan demografisk uppgift är kategorin ”personer som invandrat till Sverige” som enligt Haluk Soydan (2010:246) är cirka en miljon människor av Sveriges befolkning för år 2005. I en grov uträkning kan man säga att drygt 10 % av den prognosticerade växande gruppen av äldre är eller kommer att vara utlandsfödda personer. Genom en diskurs av olika data i form av kvantitativa resultat så påvisar Soydan levnadsförhållandena för personer med utländsk bakgrund i jämförelse med svenskarnas. Dessa data är utbildning, hälsa, sysselsättning och fattigdom. Soydans sammanfattande resultat konstaterar att det finns tydliga klyftor mellan levnadsförhållandena för personer med utländsk bakgrund och infödda svenskar. Dessa klyftor ”*kan karaktäriseras med begreppen exkludering och marginalisering*” (Soydan 2010:252). Utöver att hög ålder innebär en ökad risk för ”*sjukdomar, funktionsnedsättning, psykisk ohälsa, ökade krav på den äldres familj att ge omsorg*” (Cohen m.fl. 2004 refererad i Sauer 2007:266) så kan äldre utlandsfödda vara extra utsatta som grupp om de hamnar i exkludering eller i marginalisering (Sauer 2007; Soydan 2010).

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att på ett explorativt sätt undersöka hur äldre utlandsfödda upplever sitt åldrande i Sverige, samt att med hjälp av intervjuer och tidigare forskning öka förståelsen för de specifika villkoren som åldrandet i Sverige innebär för denna grupp.

Uppsatsens frågeställningar är:

- Hur upplever utlandsfödda äldre sitt åldrande i Sverige?
- Hur upplever de skillnader och likheter mellan sitt ursprungsland och Sverige när det gäller synen på äldre och ålder?
- Hur kan vi förstå de specifika förutsättningarna för äldre utlandsföddas upplevelser av åldrande i Sverige?

2. Teoretisk referensram

I detta kapitel presenteras den teoretiska ramen för undersökningens analysarbete. Teorierna *symbolisk interaktionism*, *individualisering* och *identitet* har en förankring i socialpsykologin och kan ses som överlappande till varandra då de grundar sig på den sociala interaktionen mellan människor och deras omgivning.

2.1 Symbolisk interaktionism

För att kunna analysera intervjupersonernas berättelser och få en förståelse av deras livsupplevelse har symbolisk interaktionism valts för att få ett teoretiskt analysverktyg av empirin. Den symboliska interaktionismen menar att det sociala samspelet mellan individer skapar uppkomsten och utvecklingen av individens medvetande och har betydelse för jaguppfattningen. Språket är av stor betydelse i denna process för utvecklandet av medvetandet som hos individen är starkt förankrad med den språkliga utvecklingen (Berg 1975).

Blumer (1986) konstaterar att grunden i symbolisk interaktionism vilar på tre antaganden där det första är att människan agerar på föremål eller ting på grund av betydelsen som tingen har för människan. Dessa föremål eller ting kan bestå av relationer, handlingar eller saker som människan kommer i kontakt med under det dagliga livet. Saker som bord eller penna får en symbolik, en betydelse hos individen som utifrån den betydelsen agerar. Relationer till andra får också en symbolik, exempel till en lärare eller till kassörskan samt handlingar eller beteenden. Sociala kategoriseringar och institutioner såsom skola, regeringar är också ting med symbolik. Andra antagandet är att uppkomsten eller härledningen av denna symbolik eller betydelser sker i interaktionen, samspelet, mellan individen och omvärlden. Det tredje är att dessa betydelser handskas och arbetas om av en tolkningsprocess hos individen som bearbetning av tingen denne stöter fortlöpande på i sitt liv (Blumer 1986).

Samhällssynen inom symbolisk interaktionism är att de sociala strukturerna uppstår på grund av att vi människor;

”tolkar och definierar saker, personer och händelser på samma sätt och sedan handlar i enlighet med våra gemensamma tolkningar kommer vi att bygga upp och befästa sociala realiteter som sedan kan institutionaliseras och materialiseras.”

(Berg 1975:28)

Det är människorna som formar samhället genom att vi i en fortgående process socialiserar med varandra i olika sociala miljöer. Genom det sociala samspelet skapas det som är unikt med människan, nämligen förmågan att vara medveten om sin existens (Berg 1975).

Interaktionismen ser på jaget (identiteten) som en relation som skapas och underhålls av det sociala samspelet. För att förstå begreppet jaget används professorn Charles Horton Cooleys spegelmetafor (Cooley 1902, refererad i Andersen & Kaspersen 2007:99). Vi identifierar jaget genom andras reaktioner eller handlingar gentemot vårt beteende som en spegelbild av oss själva och genom de andras bedömningar får vi en positiv eller negativ självkänsla. Denna sociala process skapar och modifierar jaget (Andersen & Kaspersen 2007; Berg 1975).

Vi föds i en språkgemenskap och språket utgör grunden till vår medvetenhet om oss själva och omvärlden. Genom att vi tar till oss ett färdigt språk får vi omedvetet en färdigtolkad verklighet. Verklighetsbilden beror på språkets beskaffenhet vilket kan förklaras med att *"språkets struktur är mitt medvetandes struktur, språkets gräns är min världs gräns"* (Berg 1975:81–83). Språket är viktigt för jagets utveckling och kan i socialisationsprocessen delas upp i två faser, den primära och sekundära socialisationen. Den primära är den tidiga inläringen av språk och begrepp till exempel när barnet lär sig att prata, den sekundära är den pågående socialiseringen i varje ny handling, antingen den är på ett medvetet eller omedveten plan. Till exempel är arbetslivets erfarenheter och den lokala gemenskapen en del i den sekundära socialisationen. Inom varje språk finns det olika språkutvecklingar beroende på olika grupperns speciella bakgrund i erfarenheter och behov. Dessa språkgrupper uppfyller en funktion men samtidigt anger den en socialgrupps tillhörighet som till exempel yrkesgrupper och samhällsklasser. Om människor i specifika sociala miljöer har lika livssituationer och en nära relation till varandra så byggs det upp en konstruktiv tolkning vilket betyder att i den språkliga kommunikationen så förblir mycket utsagt men det finns en högre förståelse som fylls i det utlämnade där innebörden är underförstådd av språkgruppens medlemmar (Berg 1975:90–92).

Gester och rörelser är en del av det sociala samspelets kommunikation och dess betydelse blir till en gemensam innebörd. Den gemensamma innebörden utlöser samma reaktion hos utföraren som mottagaren. Om en person sträcker fram sin arm och håller den öppna handflatan i en lodrätt och stel position framför en annan person, så vet båda genom den gemensamma förståelsen av gesten att det betyder stopp och båda reagerar likadant inför gesten nämligen att stanna upp i rörelsen (forskarens illustration). Med andra ord finns det en intersubjektiv förståelse av begreppssystemen i samhället eller i den sociala verkligheten

genom kommunikationen. När verklighetsupplevelser genom kommunikation blir intersubjektiva och därmed en social existens finns det en risk att dessa får en innebörd som befästande belägg eller en generaliserande process som människan inte har kontroll över. Detta sker genom att verklighetsupplevelsernas tolkning eller definition blir till en social verklighet för många människor genom att de bekräftar och rättar sig efter detta, vilket i sin tur förstärker tolkningen eller definitionen av upplevelsen (Berg 1975:87).

2.2 Individualism

Zygmunt Bauman (2002b, refererad i Andersen & Kaspersen 2007:344) skriver om det individualiserade samhället och menar på att det skett en förändring av ett traditionellt bindande samhälle med sina ”fastlagda livsmönster och förutbestämda identiteter” från det förflutna, till ett mer individualiserat samhälle där individen skapar sina egna förutsättningar över sitt liv samt identitet och ser sig mer som konsument än som producent i jämförelse med tidigare generationer. Individualiseringen kan vara befriande men samtidigt skapa en otrygghet/rädsla då det kollektiva eller gemenskapen i samhället tonar bort i skuggan av individualiseringstänkandet. De mänskliga relationerna i samhället blir kortvariga, ytliga och konkurrenspräglade och därmed blir den sociala gemenskapen en bristvara då samhället utgörs mer av isolerade aktörer som inte har solidariska grunder.

Enligt Ulrich Beck (2005a:126-134, refererad i Andersen & Kaspersen 2007:354) har välfärdsstatens privilegium såsom kortare arbetstid, längre semester, lägre pensionsålder och det sociala trygghetssystemet hjälpt till att luckra upp de traditioner och de sociala klasser som kom från industrisamhällets epok. Detta har individualiserat samhället ”från det civila samhällets kollektiva solidaritetsformer” (Beck 2005a:126-134, refererad i Andersen & Kaspersen 2007:354). Dessutom har det skapats en rörlighet i samhället där individen inte längre är bunden till familjeboplatsen eller till tidigare generationers förutbestämda levnadsbanor utan individen själv väljer förutsättningarna för sitt liv. Familjen blir en löst markerad gräns kring medlemmarnas egna levnadsbanor. I det individualiserade samhället så tvingas nästan individen att själv förverkliga sin livsbana genom ett ständigt arbete i att skapa sina egna förutsättningar, ansvaret ligger tyngre på individen själv i sina försök till ett självförverkligande. Lösgörandet från det traditionsbundna industrisamhället är kopplat till att individen blir också mer beroende till institutioner då ”vi i allt högre grad hänvisas till konsumtion, arbetsmarknad, utbildning, välfärdsstatens sociala trygghetssystem osv.” (Beck 2005a, refererad i Andersen & Kaspersen 2007:355).

2.3 Identitet

Identitet och individualisering är begrepp som är förknippade med det moderna samhället idag och med varandra. Identitetsbegreppet används flitigt inom de stora akademiska ämnesområdena men i denna undersökning kommer det att begränsas till den sociala identiteten då det är den sociala interaktionen som är avgränsningen i den teoretiska ramen. I det moderna samhällsvardagen så används begreppet till att skilja och markera tillhörighet av en person, detta görs genom att se vilka likheter eller skillnader det finns oss emellan som personer. I det moderna samhället finns det en förväntan att människor skall tillhöra vissa grupperingar och en vilja att sätta namn på dessa grupperingar. Det blir lättare och praktiskt att kunna identifiera människors tillhörighet eller icke-tillhörighet för att vi skall kunna hitta ett logiskt förhållningssätt eller avståndshantering av personen ifråga (Hammarén & Johansson 2009). Nils Hammarén som är sociolog och Thomas Johansson (2009) som är professor i socialpsykologi skriver att identitet är ett begrepp, ett verktyg för att få en förståelse av samhället, dess strukturer och institutioner där individerna är grunden till samhällsändringarna på olika nivåer genom att ständigt förhålla sig, identifiera sig eller tolka olika situationer/personer/företeelser eller ting. Dessa individer, menar Hammarén och Johansson, i relation till varandra, samhälle, kultur och historia, förändrar samhället med tiden.

”I grunden handlar identitet om gemenskap, emotionella laddningar och kollektiv tillhörighet. Identiteten är inte en unik individuell egenskap, utan snarare något som säger en del om vilka kollektiva tillhörigheter och identifikationer vi delar med andra människor. Man skulle kunna säga att identiteten ”kopplar upp oss på samhället” och bildar en brygga mellan vår unika person och samhället.”

(Hammarén & Johansson 2009)

Enlig den tyske sociologen Peter Berg (refererad i Hammarén & Johansson 2009) kan identitetsskapandet tydas i fyra karaktärsdrag:

Relativ öppenhet – Här finns det mer utrymme för individen att arbeta med sin identitet på egna villkor då det inte längre är bundet till de mer traditionella band såsom släktskap, klass, kön eller etnicitet. Här krävs det däremot eget engagemang för att utveckla identiteten (Hammarén & Johansson 2009:29).

Differentiering – Det moderna samhället gör att individen rör sig mellan olika sociala miljöer och därmed använder sig av olika identifikationer som bygger upp och är en del av identiteten. Identiteten blir ”*stabil men också en komplex och mångfacetterad identitet*”. De fortlöpande förändringarna i samhällsförhållandena ger inga självklara förebilder att identifiera sig med (Hammarén & Johansson 2009:29). Till exempel sjuksköterska som tidigare enbart var kopplad till en kvinnlig person kan i dagsläget vara manlig också (forskarens egna exempel).

Reflexivitet – Det moderna samhällets ständiga informationsflöde tvingar individen att ta in nya kunskaper, nya perspektiv eller nya förhållningssätt som denne försöker applicera i sitt dagliga liv (Hammarén & Johansson 2009:29).

Individuation – Ett nytt förhållningssätt till den kollektiva gemenskapen där ”jaget” blir stärkt av att ha det individuella projektet i centrum. Huvudfrågan blir vad individen har att vinna av att ingå i ett kollektiv gemenskap. Detta gallrar inte bort gemenskapen utan förstärker kriterierna av tillhörigheten av ett starkt ”jag” (Hammarén & Johansson 2009:29).

3. Tidigare forskning

I detta kapitel presenteras en överblick av tidigare presenterad forskning inom samma område som denna studie berör. Rubrikerna som presenteras är *äldre med annat språk än svenska, familjeband/individualisering* och *det sociala åldrandet*.

3.1 Äldre med annat språk än svenska

I *Invandring på gamla da'r* tar Fariba Hajjghasemi (1994) upp att vid invandring till Sverige vid sen ålder så blir det svårt att omskolas till det svenska samhället och att lära sig språket. I hennes undersökning bland sextio äldre iranier visade det sig att dessa skapade en egen iransk-svensk ålderdom då de inte levde enligt svenska pensionärens liv eller som det liv de skulle haft som pensionärer i Iran. Alla äldre iranier behövde tolk vid kontakter med myndigheter eller vården. Att ha dåliga språkkunskaper i svenska eller inga alls tvingar de äldre iranierna i en ofrivillig isolering då de inte kan vara delaktiga i det svenska samhället genom media eller kommunicera med andra utanför det egna hemmet. Språkbarriären minskar deras självförtroende då beroendet till anhöriga eller tolkar ökar (Hajjghasemi 1994).

I Kristiina Heikkiläs (1994) *Mer än halva livet: en studie om äldre finländska invandrare i Stockholm* visar på att äldre finländska invandrare med dåliga språkkunskaper i svenska och att vara i minoritetsställning som invandrare ökar risken för utsatthet. Undersökning bland äldre finländska invandrare visar att om det fanns brister i nätverken så ökade risken för isolering och ensamhet. Att vara beroende av tolkhjälp i olika sammanhang minskade självständigheten och ställde tyngre krav på familj och vänner. Av de som behövde tolkhjälp visade de sig ha mindre kontakt med vården. Heikkilä menar att det finns en dubbel utsatthet i vissa avseenden bland äldre finländska invandrare, till exempel på grund av tunga och slitsamma jobb har de dålig hälsa och att en del var missnöjda med den ekonomiska situationen men inte i andra avseenden som till exempel boende, aktiviteter och föreningsliv. Mer än hälften av de finlandsfödda äldre hade en önskan att få äldreomsorg och äldreomsorg på finska (Heikkilä 1994).

Sven Erik Wånell och Mats Thorslund (2006) tar upp i boken *Åldrandet och äldreomsorgen* att äldre med ett annat språk har få valmöjligheter när det gäller vård och omsorg på äldre dagar och att de löper större risk att bli socialt isolerade. För att få bra kvalitet på vården för de äldre med utländsk bakgrund är det viktigt att få personal som kan deras språk och har förståelse för deras kultur, detta ger trygghet hos de äldre. Wånell och Thorslund nämner att demenssjukdomen drabbar hårt de personer som lärt sig språk utöver

modersmålet då denna sjukdom slår ut alla språk utom det första inlärdas språket. Att skaffa personal och vårdboende med språkkrav är svårt då det finns många små språkgrupper menar Wånell men att det ur ett folkhälsoarbete och ekonomisk synvinkel så krävs det ”*en god planering av kommunerna och samverkan regionalt*” (Wånell & Thorslund 2006:103).

Behovet av tvåspråkig äldreomsorg handlar snarare om omsorgskvalitet än ren nödvändighet konstaterar Heikkilä (1996) i skriften *Äldre invandrares behov och önskemål om äldreomsorg i Södertälje*, en önskan att dela sina livserfarenheter med landsmän som delar många gemensamma nämnare. Heikkilä tar upp i en artikel att det finns undersökningarna som visar på att inte alla äldre finländska vill vara i finskspråkiga miljöer oavsett om de kan svenska eller inte samtidigt finns de som uttryckligen vill ha finskspråkiga miljöer även om de har utmärkta språkkunskaper i svenska (Heikkilä 1996).

3.2 Familjeband/individualisering

I Socialmedicinsk tidskrift med artikeln *Hur möter äldreomsorgen invandrare?* hävdar Tom Eriksson (1996) att en del av förklaringen till den låga användningen av det kommunala utbudet i äldreomsorgen bland äldre invandrare kan bero på familje- och kulturmönster som minskar behovet då det är familjen som tar hand om den äldres behov och omsorg samt att kommunen inte kan tillgodose den äldre invandrarens behov i tillräckligt hög grad (Eriksson 1996:378). Detta påvisas inte i Hajighasemis (1994) undersökning bland de äldre iranierna, som visade att de äldre fick en positiv tid som äldre oberoende av invandringen till Sverige som de i deras hemland inte skulle haft. Här i Sverige har de ett oberoende liv med eget boende och egen ekonomi. Här finns det avlastning för de anhöriga då det finns hemservice och serviceboende för de äldre, i Iran skulle ansvaret ligga hos familjen att ta hand om den äldre med omsorg och boende. Genom det svenska oberoendet och att de äldre iranierna bor i närheten till familjen så behålls banden till familjen men de äldre får skapa sig nya kontakter. Att ha ett aktivt socialt kontaktverk med samspråkiga uppväger isoleringen från det svenska samhället bland de äldre iranierna (Hajighasemi 1994).

Fereshteh Ahmadi och Lars Tornstam (1996) skriver i artikeln *De gamla flygande holländarna* om denna positiva kombination av isolering/ensamhet och iranskt umgänge som publicerades i Socialmedicinsk tidskrift. I deras undersökning om äldre iranska invandrare som pendlar mellan ursprungslandet och Sverige visar att ensamheten eller det lugn och ro som finns i Sverige är uppskattad och att umgås med familj och vänner i hemlandet ger dem en längtan till ensamheten i Sverige. Ahmadi och Tornstam menar att dessa äldre iranier har lyckats kombinera det bästa av sin ursprungskultur och det svenska samhället. Dessa äldre är

inte integrerade i svenska samhället men lyckas behålla eller förstärka sin iranska identitet samtidigt som de modifierar vissa delar av den egna kulturbilden de har (Ahmadi & Tornstam 1996).

Det finns konflikter som skapas i familjen visar Hajighasemis (1994) undersökningen när de äldre flyttar in till barnen vid invandringen. Här ställs till exempel de iranska familjetraditionerna mot det svenska oberoendet då de vuxna barnen i hög grad bestämmer över de äldres liv då de har språkkunskaperna. Brist på umgängestid och att de äldre inte prioriteras av de vuxna barnen ses som att barnen kan ha blivit smittade av den svenska attityden, passivitet och likgiltighet, och därmed känner de äldre iranska föräldrarna att det finns en risk att kanske bli övergivna (Hajighasemi 1994).

3.3 Det sociala åldrandet

Vid diskussioner om åldrande framhåller Stig Berg (2007) i *Åldrandet: individ, familj, samhälle*, som är adjungerad professor i gerontologisk psykologi vid Göteborgs universitet, att de olika åldersperspektiven ska beaktas utöver den kronologiska åldern. De olika åldrarna är: den biologiska, den psykiska och den sociala åldern. Den biologiska åldern innebär att kroppens funktioner minskar samtidigt som samspelet mellan de olika organen försämras med tidens gång. Den psykiska åldern kopplas till människans förmåga att anpassa sig och till dennes intellektuella kapacitet, hur förmågan är för att lära sig saker, minneskapaciteten och hur effektivaste denne kan anpassa sig till omgivningen (Östnäs 2010:276). Berg definierar den sociala åldern;

”som en människas kontakter med andra människor samt hennes sociala roller och positioner i samhället som helhet och i olika grupper”

(Berg 2007:11–12)

Dessa olika åldrar är sammanflätade och bör enligt Berg ses i de olika perspektiven för en ökad förståelse utifrån helheten (Berg 2007).

Annika Taghizadeh Larsson (2009) skriver i *”Om man blir sjuk då tror jag att man känner sig gammal.”* om åldrandet i ett kapitel som grundar sig i hennes avhandling om funktionsnedsättnings och sjukdomars betydelse för upplevd ålder. Taghizadeh fann en diskrepans mellan den fysiska åldern och de;

”olika typer av upplevda åldrar: upplevd fysisk ålder och upplevd själslig eller mental ålder, där den ena åldersidentiteten inte behöver påverka den andra”

(Taghizadeh Larsson 2009:59)

Annika beskriver att människan som känner sig gammal avseende de fysiska attributionerna inte behöver betyda att de inte kan uppleva sig unga eller” inte gamla” på ett psykiskt plan. Annika konstaterar att det finns olika sätt att mäta åldern på och att funktionsnedsättningar, sjukdomsdiagnoser eller bristande miljöfaktorer inte behöver ingå vid den enskildes mätande eller upplevelse av ålder (Taghizadeh Larsson 2009).

4. Metod

Under detta kapitel finns det en redogörelse av uppsatsens vetenskapliga val av metod, studiens tillvägagångssätt, urval av respondenterna, analysmetod och etiska aspekter. Under metoddiskussion så görs en kritisk granskning av för- och nackdelarna avseende metodvalen samt granskning om vilka faktorer som uppkommit under studien som kunnat påverka resultatet.

4.1 Kvalitativ undersökning

En induktiv strategi användes i uppstarten av denna studie, vilket innebär att de teoretiska perspektiven har fått växa fram utifrån det empiriska materialet. Genom att använda en kvalitativ strategi så får forskaren förståelse kring den enskilda personens upplevelser kring ett fenomen och som kan tolkas eller beskrivas utifrån den enskildes helhetssammanhang (Patton 1990, refererad i Larsson, Lilja & Mannheimer 2005:95). En kvantitativ undersökning innebär att forskaren använder kvantiteter såsom enheter, andelar eller andra mätvärden för att analysera och bedöma de empiriska data. En kvalitativ undersökning valdes då syftet med denna studie är att fånga in respondenternas egna tankar, känslor och resonemang kring temat ålderdom i ljuset av att de är födda i ett annat land än det som de åldras i.

4.2 Fokusgrupp och individuell intervju

Som en del av den kvalitativa strategin så skedde insamlingen av det empiriska materialet genom en fokusgrupp och en individuell djupintervju med hjälp av en temainriktad intervjuguide. Fördelen med att använda sig av en fokusgrupp att man med egen liten påverkan en grupp att resonera kring ett fenomen eller tema. Genom en analys av samtalet så kan forskaren få fram hur personerna värderar, relaterar eller har förståelse för ett samband eller förhållningssätt till ett fenomen (Larsson, Lilja & Mannheimer 2005).

En semistrukturerad intervjuguide används vid samtal/intervjuer för att säkerställa att forskaren täcker upp vissa relevanta områden som hör till undersökningens problemställning och samtidigt ha en öppenhet för respondentens/respondenternas skildring/ar. Genom att ha öppna underfrågor under varje tema så har forskaren en viss struktur och avgränsning under samtalet så att studiens huvudtema bibehålls i respondenternas samtal/diskussion.

Semistruktureringen av intervjuguiden ger forskaren möjlighet att följa upp intressanta samtalsspår med följdfrågor utan att störa det fria samtalet i fokusgruppen. Den individuella djupintervjun utfördes för att säkerställa att forskaren inte missat relevanta teman i respondenternas samtal under fokusgruppsintervjun (Larsson, Lilja & Mannheimer 2005).

4.3 Urval

Då forskaren själv har spanska som modersmål har urvalet bestått av respondenter som är spansktalande äldre för att inte behöva anlita tolkhjälp. Inga män ingick i urvalet på grund att de personer som var tillgängliga var alla kvinnor och tidsbristen med undersökningen gav ingen möjlighet att leta upp manliga respondenter. Fokusgruppen bestod av 6 kvinnor med ett åldersspann mellan 60 till 84 år, samtliga födda i Chile och bosatta i Sverige. Ursprungliga kriteriet var spansktalande personer över 65 år men ålderskriteriet fick ändras då den yngsta respondenten i fokusgruppen var 60 år. I urvalet har jag inte tagit hänsyn till om de kan använda svenska språket eller när de blev bofasta i Sverige. En av respondenterna i fokusgruppen hjälpte mig att få kontakt med en respondent för den individuella intervjun, en 89-årig kvinna, född i Chile och bofast i Sverige.

4.4 Tillvägagångssätt

Genom en bekant fick forskaren kontakt med en medlem i en spansktalande förening som bjöd in forskaren på en föreningsträff. På träffen så gjordes en presentation av forskaren och om uppsatsens syfte samt tillvägagångssätt, sekretessen, anonymitet och möjligheten att avbryta medverkan. Gemensamt bestämdes det datum och tid där de som ville delta kunde komma till föreningslokalen för en gruppintervju. Vid gruppintervjun så informerades det återigen om ovan nämnda information, forskaren påtalade att man kunde avbryta sin medverkan när som helst under uppsatsprocessen. Gruppintervjun utfördes helt i spanska och varade i cirka en och en halv timme. Forskaren var utrustad med diktafon för att fånga upp allt som sades under intervjun och innan användning kontrollerade forskaren med alla respondenterna att de kände sig bekväma med att samtalen spelades in. Forskaren skrev ner stödord för att markera viktiga teman eller uttalanden från respondenterna samt skissade ner respondenternas placeringar för att komma ihåg vem sade vad och respondenternas initialer nedtecknades.

Vid transkriberingsprocessen så byttes de nedtecknade initialerna till påhittade namn på placeringsskissen. Transkriberingen skedde genom att forskaren lyssnade igenom det inspelade gruppintervjun och skrev ner allt i spanska först för att sedan översätta allt till svenska. Forskaren har modifierat vissa uttalanden så att det blev korrekt svenska men utan att förlora den ursprungliga innebörden. Därefter utfördes kodning av materialet genom att forskaren hittade gemensamma ämnen i vissa uttalanden, dessa koder fick egen färgmarkör så att forskaren lättare kunde urskilja dem. Kodorden fick bli rubriker där tillhörande uttalanden fördes in. Utifrån dessa rubriker så föddes uppsatsens empiriska rubriker fram. För att få fram respondenternas egna upplevelser och tankar kring ålderdomen så har det införts flera citat i presentationen av empirin.

Forskaren kontaktade respondenten för den individuella intervjun per telefon efter att en respondent från fokusgruppen hjälpte till med kontakten. Träff bestämdes hemma hos respondenten för dennes bekvämlighets skull då respondenten ville undvika långa resor. Intervjun som varade cirka en timme antecknades ner på papper och spelades in med diktafon. All intervjudata samlades in och transkriberades först till spanska och sedan till svenska samt lades till för kodning tillsammans med gruppintervjuns uttalanden.

4.5 Presentation av respondenterna

Fokusgruppens bestod av sex kvinnor med åldrarna 60, 63, 64, 65, 67 och 86 år. När dessa träffas i föreningslokalen blir det över en fika för att umgås och samtala. Många av kvinnorna har gärna ett handarbete under samtalen som till exempel virkning eller stickning. Halva gruppen är mycket aktiva och måna om sin hälsa, den andra hälften söker sociala aktiviteter för gemenskapen. Alla hade barn och barnbarn. Alla respondenterna bodde i hyreslägenhet utom en som bodde i ett s.k. seniorboende.

Maria, 89 år som ställde upp för den individuella intervjun var en stillsam och trygg person. Hon är mån om sin hälsa och därför vegetarian. Hennes stora sällskap är teven där hon endast tittar på en spansktalande kanal. Hon har tre barn och två barnbarn. Hon bor själv i en lägenhet och har inga hjälpinsatser.

4.6 Analysmetod

Arbetet med studien har varit utifrån ett öppet förhållningssätt som innebär att undersökningen har styrts av det empiriska innehållet vilket ledde till att analysarbetet fick en ansats av hermeneutik som är ett tolkningssätt för att få förståelse av en texts mening. Processen till förståelse betecknas som den hermeneutiska cirkeln som är när;

”en texts mening sker via en process där textens enskilda delar eller delarnas mening, formas av hur man förstår textens helhetliga mening”

(Kvale 1997:50, refererad i Larsson, Lilja & Mannheimer 2005:93).

Det betyder att respondenternas utsagor kan inte förstås eller tolkas utan att se till undersökningens helhet och undersökningen kan inte analyseras utan respondenternas utsagors förståelse och tolkning (Aspers 2011; Larsson, Lilja & Mannheimer 2005:).

I denna undersökning är det respondenternas utsagor som är delarnas mening som ger en förståelse till undersökningens helhet, för att få en förståelse och en tolkning av de enskilda respondenternas utsagor måste helheten av undersökningen förstås. Enlig Wilhelm Dilthey (Rickman 1967 refererad i Aspers 2011) finns det tre kriterier för att uppnå förståelse:

1 - vi måste vara bekanta med de mentala processer som skapar och förmedlar mening i texter

2 - vi måste ha kunskap om kontexten

3 - vi måste förstå det sociala system som producerar uttalanden

(Rickman 1967, refererad i Aspers 2011:40–41)

Det innebär att tolkningen är relaterad till forskarens förförståelse. Patrik Aspers (2011) skriver att forskare har samma utgångspunkter som andra människor då det är samma livsvärld man lever i eller liknande hemkulturer, där man tar vissa saker för givna och upplever återkommande händelser. Till exempel räknar man med drickbart vatten i kranen och att det finns fungerande kollektivtrafik. Forskare använder denna ta för givenhet och erfarenhet, med andra ord sin förförståelse, för att kunna tolka situationer, observationer och studier. Denna förförståelse är förutsättningen till att skapa förståelse inom mellanmännisklig forskning. Ju mer involverad en forskare är i sin hemkultur eller livsvärld så ökar dennes

förståelse för forskningsområdet och förståelsen för den sociala interaktionen som sker inom området. Asper nämner att det finns en risk med hög igenkänning hos forskarens förförståelse för sitt forskningsområde, att denne ser på forskningsområdet med samma syn som deltagarna eller respondenterna. Detta skulle innebära att forskaren inte skulle kunna problematisera eller avfärda viktiga fenomen. Asper påtalar att en forskare som saknar förförståelse kan missa viktiga kunskaper inom ett forskningsområde då ett område eller fält skapas av sociala interaktioner, kultur och värderingar. De olika graderna av förförståelse hos forskare ger också olika utgångspunkter som i sin tur ger olika syften, frågor och studier (Aspers 2011). Forskarens förförståelse till denna uppsats är att forskaren är bekant med olika känslor inför att bli äldre, har kunskap om hur det är att vara utlandsfödd och bofast i Sverige samt har en förståelse för det sociala sammanhang som respondenterna delar genom gemensamma nämnare som spanska språket och det svenska välfärdssystemet.

Eftersom det empiriska innehållet bestod av respondenternas upplevelser valde forskaren två olika strategier utifrån Kvaless (1997:170f. refererad i Larsson, Lilja & Mannheimer 2005:106) beskrivning för att analysera empirin, dessa grundar sig på den hermeneutiska ansatsen. Den första är *meningskoncentrering* vilket innebär att forskaren valt att korta ner och sammanfatta det som respondenten uttryckligen sagt i långa utsagor till mer korta och hanterbara formuleringar. *Meningskategorisering* är den andra strategin som forskaren använt för att hitta kategoriseringar eller teman som respondentens långa utsagor kan reduceras till och dessa har fått bli underrubriker i resultatdelen. Till exempel har forskaren vid långa utsagor om och runt åldern, reducerat i begreppet ålderdom som underrubrik och till korta stycken för att få en överskådlig beskrivning i empirin (Larsson, Lilja & Mannheimer 2005).

4.7 Etiska aspekter

Vetenskapsrådet har publicerat *God forskningsetik* (2017) där det tas upp om vikten att forskaren erhåller en god forskningsetik då det ingår i kriterierna för en god forskningskvalité. Vidare i skriften beskrivs skillnaden mellan forskningsetik som handlar om etiska frågor gällande de som medverkar i studien t.ex. respondenter och forskare där de etiska frågorna ställs gällande undersökningens arbete med utgångspunkt i forskarens ansvar och roll.

Då respondenterna till denna studie tillhörde en förening så hade forskaren möjligheten att vid en av de veckofasta på föreningsträffarna presentera sig och berätta om

undersökningen och dess syfte. Forskaren informerade om de etiska aspekterna kring undersökningen och hur gruppintervjun skulle gå till, för att respondenterna skulle känna sig trygga och ha en förberedelse till vad som väntade samt möjligheten att avböja medverkan. Forskaren valde lämna muntlig förhandsinformation då inga enskilda kontaktuppgifter lämnats till forskaren innan träffen.

Fokusgruppen träffades i föreningslokalen, en bekant och trygg mötesplats för respondenterna. Innan samtalen inleddes påminde forskaren om de etiska aspekterna för att säkerställa sig att alla var välinformerade och för att få deras muntliga samtycke. Alla respondenter gav sitt samtycke till att delta i undersökningen och att information enbart skulle användas i forskningssyfte. Forskaren var medveten om att undersökningens ämne kunde orsaka tankar eller funderingar som respondenterna inte var bekväma med och var därför vaksam över respondenternas välmående under intervjuerna (Larsson, Lilja & Mannheimer 2005:119–120). Detta följer också det så kallade individskyddskravet, som är ett begrepp som används inom forskningsetik som betyder att medverkande i studier ska skyddas från kränkning och skada (Vetenskapsrådet 2017:13). Forskaren delade ut sina kontaktuppgifter ifall frågor eller funderingar skulle dyka upp efter träffen.

Respondenten till den individuella intervjun valde att träffas i dennes hem på grund av svårigheter att ta sig ut på längre sträckor. Forskaren gav muntlig information per telefon innan mötet skedde om de etiska aspekterna, studiens syfte och tillvägagångssätt samt möjligheten att avböja.

För att skydda respondenternas identitet så har de fått fingerade namn vid transkriberingen, endast ålder har behållits. Då inspelning skedde vid intervjuerna så har dessa raderats direkt efter transkriberingen och kontaktuppgifter till den enskilda respondenten raderades också efter transkriberingen i enlighet med individskyddskravet (Vetenskapsrådet 2017). Föreningens namn och dess exakta geografiska plats nämns inte i studien för att säkerställa att respondenternas identiteter inte avslöjas på något sätt.

Forskaren vill uppnå god forskareetik genom att vara sanningsenlig med studiens tillvägagångssätt, process och resultat (Vetenskapsrådet 2017). Därmed vill forskaren uppmärksamma läsaren att intervjuerna uppfördes under höstterminen 2013 och följde dåtidens rekommendationer, föreskrifter, regler och lagar som gällde då. Detta innebär att den nya lagen GDPR och eventuella andra föreskrifter eller regler ej var aktuella. Därav har det ej inhämtats skriftliga samtycken eller tilldelats skriftliga informationsblad till respondenterna innan intervjuerna påbörjades. Forskaren bedömer att undersökningen och intervjuerna har

följt samma linje som dagens gällande lagar och föreskrifter för att uppnå en god kvalitet på studien samt värnat om respondenternas mående, integritet och säkerhet.

4.8 Metoddiskussion

En av svårigheterna som uppkom av att använda sig av fokusgrupp var att respondenterna hade lätt för att skena iväg till andra ämnen eller teman som inte var relevanta för studiens syfte och att respondenterna pratade sinsemellan eller förbi varandra. Detta ställde krav på forskaren att som intervjuare vara extra uppmärksam och att i tid leda in respondenterna tillbaka till ämnet genom att ställa temaledande öppna frågor. Intervjuerna spelades in på bandspelare och forskaren förde anteckningar under samtalen. Anteckningarna under fokusgruppsintervjun var nästan obefintliga i jämförelse med den individuella, detta för att det krävdes mycket mer av forskarens uppmärksamhet att följa med och leda gruppssamtalet än vid det individuella samtalet.

5. Resultat och analys

Under detta kapitel kommer det att presenteras resultatet från den insamlade empirin och studiens analys. Resultatet presenteras utifrån de olika teman som framkom under intervjuerna, dessa är *språket, ålderdomen och individualism*. Dessa teman och underrubriker får en analyserande sluttext till varje rubrik.

5.1 Språket

5.1.1 Språkets betydelse

Eva tycker att hon upplever en viss ensamhet ju äldre hon blir men när hon vill kommunicera med andra då hittar hon någon för att hon har det svenska språket. När hon pratar med folk så fylls hon av tillfredsställelse och glädje. Hon blir entusiastisk när hon märker ett leende hos den andra personen för då finns det en kommunikation. Vid hennes första år i Sverige så fick hon jobba med äldre på ett serviceboende men slutade efter ett kort tid då hon tyckte att personalens beteende gentemot de äldre var inhumant. Denna upplevelse har fått henne att oroa sig över hennes egen framtid. Hon undrar hur det kommer att bli att bo i ett äldreboende när hon kanske inte är riktig ”klar i huvudet” och kanske bo i kaos där personalen springer fram och tillbaka. Denna oordning och att personalen inte skulle prata spanska skulle sätta henne ur balans och detta är en hemsk tanke och ger oro tycker Eva.

Enlig symbolisk interaktionism så är språket ett verktyg för att öppna upp gränser för individerna och Eva visar det genom att använda sig av det svenska språket när hon känner att ensamhetskänslan begränsar hennes personliga livsrum, både emotionellt och socialt. Språket för Eva är viktigt för socialisationen med andra medmänniskor, det förenklar hennes kontakt till andra och ger henne en positiv känsla och trygghet för att hon har det svenska språket. Eva har också en oro kopplat till svenska språket då hon oroligt undrar vad som sker när hon inte är ”klar i huvudet” som hon uttryckte det. Detta kan tolkas med interaktionismens syn att vi föds i en språkgemenskap som ger en social trygghet i vår första livsfas, i Evas fall föddes Eva i en spanskspråkig gemenskap. Att Eva känner oro kan bero på att hon lärde sig svenska språket under hennes sekundära socialisation, genom hennes erfarenheter i svenska samhället under hennes verksamma tid som arbetare, där hon anammade ett språk som fyllde en funktion på den svenska arbetsmarknaden. Då Eva har fått lära sig svenska under sin tid som verksam arbetare så upplever hon att hennes inlärd språk inte räcker till när den skall

användas i en miljö och situation långt bort från hennes inlärningsmiljö, t.ex. i ett äldreboende (Blumer 1986; Berg 1975). Evas oro över språket i hennes framtida äldreboende visar det Hajjghasemi (1994) fick fram i sin undersökning, att språkbarriären minskar självförtroendet då Eva vet att hon kommer att hamna i en ökad beroendeställning till boendets personal.

5.1.2 Kompensering vid bristande språk

Maria tycker att det saknas aktiviteter runt hennes hemtrakt, det finns inga för spansktalande och de som finns ligger väldigt långt bort. Finns väldigt få äldre spansktalande här i kommunen, tycker Maria. Maria uträttar sina dagliga ärenden själv som till exempel att handla. Hon kan inte svenska språket utom vissa enstaka ord men med gester och de få ord hon kan så klarar hon sig. Hon berättar att hon lärt sig hur hon ska säga vid till exempel ett byte av ett klädesplagg och klarar det alldeles utmärkt själv.

”Jag pratar inte svenska, jag förstår vissa saker, inte mer. Men jag klarar mig fast jag inte pratar svenska. Jag handlar alla mina saker, jag vet vad det kostar och var de finns. Allt sådant.”

Maria

Maria visar att hon saknar den spanska språkgemenskapen med andra människor men tycker att hon klarar sig utan att kunna det svenska språket ute i vardagslivet. Vid Marias dagliga ärenden använder hon sig av få ord och gester för att kommunicera med andra. Genom den symboliska interaktionismen finns förklaringen till att få nyckelord och gester kan vara tillräckligt för ett givande kommunikation då det sker genom den konstruktiva tolkningen som finns hos Maria och den tilltalade. Till exempel att hon använder ordet byte och kanske visar upp klädesplagg för en kassörska som genom den gemensamma förståelsen i det utsagda och/eller uteblivna information i situationen vet vad det innebär, och ett byte sker av klädesplagget. Detta sker för att Maria och den tilltalade är medlemmar i en språkgrupp där språk, gester och symbolik hör till en gemensam innebörd, en intersubjektiv förståelse (Berg 1975).

5.1.3 Tillhörighet och social verklighet

När Maria måste uppsöka sjukvården så föredrar hon spansktalande personal för att hon skall känna trygghet, tillit och förtrolighet för att uttrycka sig själv och för att ta in information och gärna med sonen som sällskap och stöd. Patricia tycker också att vid sjukvårdsbesök så är hennes svenska otillräcklig och för att komma undan svarsförklaringar som kräver en högre svenskförståelse så underlättar hon det för sig själv genom att kryssa ett nej på vårdblanketterna. Isabel tycker detsamma och bekräftar detta med att säga:

”Ja, för då behöver man inte svara på en massa följdfrågor som datum, plats, händelse...”

Isabel

Inom symbolisk interaktionism kan det tolkas som olika språkgrupper som uppfyller olika funktioner och fungerar som bevis för tillhörighet till olika grupperingar. Maria, Isabel och Patricia tillhör mer eller mindre den stora svenska språkgruppen men inte sjukvårdsgruppen som handskas med ett fackspråk som de inte behärskar eller förstår. Omedvetet anser de sig själva inte tillhöra sjukvårdsgruppen då de tycker att deras svenska språk inte räcker för att besvara frågeformulären korrekt eller handskas med endast svensktalande sjukvårdspersonal. Språket avgränsar deras sociala verklighet och språkbarriären skapar ett minskat självförtroende då de är beroende av andra för att få fullgod förståelse av svenskan (Berg 1975; Hajjhasemi 1994).

Liliana berättar om ett missförstånd per telefon med socialassistenten vilket enligt henne ledde till att kontakten dem emellan blev obekvämlig;

”[...] Jag trodde jag skulle till kontoret för besöket. Då missförstod jag henne när vi pratade i telefon. Nej, jag förstod väl inte henne i allt utan jag trodde att jag skulle till kontoret och där satt jag och väntade länge... tills receptionisten sade till om att jag hade ett telefonsamtal som visade sig vara från socialassistenten. Hon var jätteirriterad och smått otrevlig. Hon skällde ut mig och talade om att det var jättedyrt med tolkhjälp. Det visade sig att hon väntade utanför min lägenhet för ett hembesök. Denna händelse gjorde att hon hade ett slags agg mot mig efteråt.”

Liliana

Lilianas upplevelse kan ses ur ett interaktionistiskt perspektiv då socialassistenten kanske upplevt flera liknande fall och gett dessa en definition som sedan tyvärr blir en negativ socialverklighets definition som drabbar Liliana till exempel då hon bekräftar denna definition genom att Lilianas agerande påminner om andra personers agerande i socialassistentens verklighetsupplevelse. När Liliana upplever att socialassistenten visar agg mot henne kan det tydas interaktionistiskt med att Lilianas självkänsla har fått en negativ känsla då Lilianas handlingar speglar en negativ bedömning hos socialassistenten (Andersen & Kaspersen 2007; Berg 1975).

5.2 Ålderdomen

5.2.1 Åldern som identitet

Ålderdomen för Eva är att vara gammal, rynkig och ensam. Hon menar på att med åren så har hennes vänner säkert gått bort, de hon litar på kommer att försvinna. Eva tycker att detta gör så att man drar sig bakåt, att man avlägsnar sig från livet eller samhället på något sätt.

”Saknaden av kommunikation. Då kommer olägenheterna, tröttheten... det tröttar mig.”

Eva

Eva tycker att det är kanske så att hon kan spegla sig i ålderdomen genom tröttheten som finns i henne när det sker så mycket i världen. Att finna sig ensam då hon inte skapat ett tillräckligt stort nätverk av vänner, vilket underlättar den sociala biten, detta tror Eva kommer drabba henne hårt längre fram. Eva ursäktar sig för att hon är negativ men att veta att hon inte längre är fertil och ung gör att hon saknar den delen av sitt liv. En annan sak med att vara gammal, säger Nancy, är att hon ser en förändring i sig själv, en förändring av sitt ”jag” jämfört med förut. När hon tänker på barnbarnets student i framtiden då ser hon bara att hon kommer att vara så gammal bredvid hennes då 20 åriga barnbarn, så ung och vacker. Det menar Nancy är att vara gammal. Marias beskrivning visar på acceptans av sin höga ålder:

”Ja du, ålderdomen är enlig mig, att man med åren blir gammal. Allt förändras, åren förändrar en själv, man ser sämre, man äter sämre, man hör sämre. Allt detta... [...] Allt detta är så för att åren måste komma till en, vad jag vet, bra eller dåligt. Samma sak med sjukdomarna, för blir man sjuk

måste man bara acceptera det. Så är det. [...] Jag har redan accepterat ålderdomen, jag har de år jag har.”

Maria

Genom respondenternas svar på vad ålderdom är och vad gammal innebär så framträder en bild av vad de identifierar som gammal eller ålderdom. De tar upp de biologiska, fysiska och psykiska aspekterna och visar en helhetsbild av en ”äldre” enligt deras definition. Vid frågan om de själva känner sig gamla svarar fem av sju att de inte känner sig gamla, en har accepterat sin ålder och en tyckte att hon var gammal. Personen som tycker att hon var gammal är den enda personen som har negativa känslor kring ålderdomen och sin egen upplevelse av ålderdomen i undersökningen. De identifierar ålderdomen eller gammal men de identifierar inte sig själva som detta. Hammarén och Johansson (2009) skriver att identifiering är ett enkelt och logiskt förhållningssätt eller avståndshantering av personen ifråga. Majoriteten av intervjupersonerna använder sig av identifieringen som en avståndshantering till ålderdomen då de ser sig som en icke-tillhörighet till grupperingen. Denna icke-tillhörighet kan ses ur ett interaktionistiskt perspektiv då majoriteten av intervjupersonernas kategorisering av ålderdomen eller de gamla fungerar som en spegelbild de inte vill bli identifierade med, de vill skiljas från detta och markerar starkt ett avstånd genom att hitta en gemensam tillhörighet i en icke-tillhörighet. De skapar sin identitet genom att förhålla sig till deras kategorisering av ålderdomen eller att vara gammal genom att vara eller bete sig det motsatta av denna ej önskvärda kategorisering (Hammarén & Johansson 2009). De har skapat sig en social ålder genom deras sociala roller och genom att de positionerar sig själva i en gruppering som stämmer överens med deras upplevda ålder (Berg 2007).

5.2.2 Individen och det sociala samspelet

Eva tycker att gammal är när man passerat 80 år, då har man inte längre kvar styrkan som man hade när man var 30-40 år. Eva upplever att minnet inte förblir densamma och att man kan se hur långt utvecklingen gått i samhället jämfört med förr. Eva berättar att hon kan färdas eller vistas bland unga men det är annorlunda jämfört med när hon var yngre. Skillnaden är att nu är det ingen av dessa unga som lägger märke till henne, inte ens en blick eller ett ord. Hon tycker att det känns som om hon färdas i ett annat tempo än resten av människorna runt henne, ett långsamt tempo, samtidigt som alla springer.

“Som iakttagare... tittandes. Det är förvånansvärt, jag vet inte, kan det vara så jag ser mig, ensam”.

Eva

Eva som upplever sig gammal har ett annat förhållningssätt än majoriteten av respondenterna, hon identifierar sig med kategoriseringen av ålderdomen och säger själv att det är en spegelbild av hur hon känner sig. Eva känner av förändringar i sitt ”jag”, hon saknar sitt forna jag och de ”symptom” hon hittar i sitt nuvarande ”jag” identifierar hon med ålderdomen och visar på en negativ självkänsla. Denna negativa självkänsla kan förstås med hjälp av symbolisk interaktionism som säger att vi identifierar ”jaget” genom andras reaktioner och handlingar som en spegelbild och genom dessa bedömningar kan vi få en positiv eller negativ självkänsla (Andersen & Kaspersen 2007; Berg 1975).

Eftersom majoriteten av intervjupersonerna betraktar ålderdomen som något de inte vill tillhöra kan det tolkas som de ser det som negativt att tillhöra denna gruppering. Eva identifierar sig med ålderdomen och därmed kan hon spegla sig i de andras reaktioner en negativitet som påverkar hennes självkänsla. Denna situation visar det interaktionismen grundar sig på, det sociala samspelet som skapar och underhåller jaget, alltså identiteten. En del av Evas identitet har blivit skapat av den kollektiva tillhörigheten och att identifikationen av ålderdomen delas med andra människor samt att hennes åldersidentitet har anammat en emotionell laddning (Hammarén & Johansson 2009; Andersen & Kaspersen 2007).

5.3 Sociala åldern

5.3.1 Ambivalent åldersidentitet

Eva säger att hon blir förvånad över hur människor uppför sig, så annorlunda jämfört med henne själv. Eva tycker att hon själv är en sympatisk, glad och social person och att efter 30 år i Sverige så är hon väldigt entusiastisk och sprudlar av glädje. När Eva möter någon med en annan syn och inställning så är det som att få en kalldusch och hon tänker att det är kanske dags att kontrollera sig, att lugna ner sig.

“Det är det jag gör, fortfarande är jag nog lite ung. Kanske är det så att jag inte gillar ålderdomen?”

Eva

Eva har ambivalenta känslor inför hennes ålder då hon kan känna igen sig i att vara gammal men beskriver sig själv som ung. Det är ett nyckelord för en annan kategorisering nämligen ”ung” som karaktäriseras av orden livlig och glad av Eva samt som det i intervjuresultaten verkar vara etappen innan ålderdomen eller det motsatta till ålderdom/gammal. Utifrån Bergs (2007) tankesätt om att beakta olika åldrar så kan respondenterna placeras i olika åldersperspektiv utöver den kronologiska åldern. Då de intervjuade inte känner sig mentalt inneha den biologiska åldern så kan man prata om deras sociala ålder. Den sociala åldern är kontakten med andra människor och den enskilda individens sociala roll och position i både makroperspektiv och mikroperspektiv. Evas ambivalenta känslor inför hennes egen ålder förstås bättre ur ett socialt åldersperspektiv som beror på hennes roll i specifika situationer och i samspelet med andra. Till exempel när Eva berättar att hon känner sig långsam i en fartfylld värld eller när hon inte känner tillhörighet med unga personer, då är hennes sociala ålder speglad av hur hon känner sig i förhållande till de andra i den situationen, det sker en viss markering i interaktionen som skapar en identifiering med att ”vara gammal”. Eva berättar vidare att i andra situationer där hon är full av livlighet och glädje så mottas hennes sprudlande aktivitet med en dämpning hos de andra personerna och hon får känslan att hon är ung ännu. Denna känsla befäster hennes sociala ålder i just den situationen då hon inte kan identifiera sig med de andra och därmed tolkar hon att hon tillhör det motsatta tillhörigheten som enligt henne är att ”vara ung” (Berg 2007; Hammarén & Johansson 2009).

Inom symbolisk interaktionism förklaras Evas tolkning av hennes självbild som en social bearbetningsprocess hon genomgår fortlöpande i livet vilket konstruerar hennes identitet. Detta är en komplex process då hennes identitet beror på henne själv men samtidigt av relationen till andra. Detta identitetsskapande kallas för *differentiering* då Eva rör sig mellan olika sociala miljöer och visar en flexibilitet i sin sociala ålder då hennes identitet är komplex och mångfacetterad (Hammarén & Johansson 2009).

5.3.2 Äldre förr i jämförelse med nu

Liliana tycker att vara gammal för 30 år sen var annorlunda jämfört med idag, att folk lät sig bli gamla till sätt och utseende förr och idag är de mer motiverade att ”vara i nuet” istället. Begreppet identitet hjälper oss att förstå samhället då det är individernas förhållningssätt, identifiering och tolkningar av situationer/företeelser/personer som utgör samhällsförändringar. Man kan skönja en viss typ av samhällsförändring i Lilianas uttalanden

om att för 30 år sedan lät personerna sig bli gamla jämfört med idag då det är motivationen till att vara i nuet som gäller och i ett senare uttalande berättar Liliana att det värsta någon kan göra är att låta sig bli gammal och beklaga sig över det. Lilianas förhållningssätt kan vara ett drivmedel för samhällsförändring om det är fler som anammar denna förhållning om att egenskaperna i att vara gammal är icke önskvärda i dagens samhälle.

Lilianas åsikt att äldre idag är mer motiverade att leva i nuet jämfört med förr finns i Peter Bergs (refererad i Hammarén & Johansson 2009) tredje identitetsdrag, reflexivitet, där dagens samhälle ger ett ständigt informationsflöde vilket tvingar individerna att ta emot nya kunskaper, perspektiv och förhållningssätt i hur de ska leva sina liv. Detta informationsflöde fanns inte på samma påtvingade sätt tidigare i samhället och därav skillnad på hur de ”gamla” förr såg sig själva i jämförelse med nutidens ständigt uppdaterade ”gamla” (Hammarén & Johansson 2009).

5.3.3 Åldern utifrån symbolik

Liliana berättar att hon går på gympa för personer över 65 år och det finns en äldre dam runt 90 år som närvarar nästan varje gång och denna dam använder sin rullator som stöd då hon försöker utföra så gott hon kan alla gymparörelserna.

”Det är beundransvärt, fantastiskt, helt fantastiskt. Det värsta man kan göra är att låta sig bli gammal och beklaga sig över det”

Liliana

Liliana uttrycker en positiv värdering av att den kronologiska åldern inte får styra ens upplevda ålder och visar på ett ideal av hur man ska möta den faktiska åldern. Denna idealtanke finns i Celias uppfattning av att personer som är depressiva blir gamla i förtid. Liliana och Patty påtalar att de inte känner sig gamla trots att Liliana har problem med hälsan och Patty fyllt 86 år. Ana trivs med sin ålder och hon har inga problem med att utföra hushållssysslorna eller ta sig in till de centrala stadsdelarna. Ana berättar att hon åker själv in till föreningslokalen för att träffa och ha kontakt med de personer hon känner där. Hennes barn som är över 60 år har inte pratat så mycket om att åldras eller om ålderdomen.

Celia tycker att ålderdomens beskaffenhet beror på personens karaktär, om den är positiv eller negativ. Det är inte självaste åldern eller ålderdomen som det beror på, påpekar Celia, då det finns unga människor som lever som gamla. Och med ett skratt säger Celia;

” ... och gamla som lever som om vi vore unga ”

Celia

Hur personerna handskas med ålderdomen, tycker Veronica, beror på ens synsätt och inställning och det är olika hos varje person. Enligt Veronica så finns det personer som låser sig fast vid att de har blivit gamla, rynkiga, fått gäddhäng eller blivit fula och kommer inte bort från den tanken, allt beror på personens karaktär hur de hanterar åldern.

Skrattet som uppkom vid ovannämnda citat avslöjar en osäkerhet eller tvivel inför tanken att tillhöra kategoriseringen ”gammal” men leva som kategoriseringen ”ung”. Den underförstådda innebörden eller det osagda bland respondenternas utsagor visar på hur motstridigt och ambivalent åldersidentiteten ”att vara gammal med ett ungdomligt beteende” uppfattas trots ett visst strävande att nå detta beteende. Det visar på åldersidentitetens komplexitet då den bejakar samtidigt eller parallellt olika åldersidentifikationer i strävan på en tillhörighet på en socialgrupperingsnivå eller på samhällsnivå (Berg 1975; Hammarén & Johansson 2009). Respondenternas uttalanden om de olika sätten att förhålla sig till åldern visar på att åldern har en symbolisk betydelse med individuella egenskaper som respondenterna beskriver som karaktär eller inställning. Åldern har en signifikativ betydelse för respondenterna och därav agerar de på grund av den betydelsen, detta då de har kommit i kontakt med ålder som symbolik under hela deras livstid. Det innebär att de har upptagit en egen bearbetning av fenomenet och anpassat dess betydelse utmed livets gång parallellt med det sociala samspelet med omvärlden. Därav har varje respondent egen betydelse av vad ålder är och hur de agerar utifrån dess betydelse men också likheter individerna emellan då symboliken kring ålder skapas också av samspelet mellan individer. Detta sociala samspel har skapat uppkomsten och utvecklingen av åldern som symbolik samt har medvetandegjort åldern och dess betydelse hos varje individ, därmed processat fram uppfattningen av dennes ”jag” eller identitet (Blumer 1986).

5.4 Individualism

5.4.1 Livet i Sverige och i Chile

Maria berättar att hon kom till Sverige 1981 på grund att hennes två barn av tre var bofasta i Sverige. Hon berättar vidare att hon alltid hade tanken på att hon skulle återvända till sitt hemland. Men att tiden gick och hon blev kvar här i Sverige. Hon kom till Sverige för att hjälpa sin dotter med att ta hand om barnbarnet eftersom dottern var sjuk. Det var därför hon blev kvar först men sen fick hon två barnbarn till och åren gick och hon förblev kvar här i Sverige. Ett par resor till hemlandet har hon hunnit med men att hon alltid rest tillbaka till Sverige eftersom hennes barn bor här. Hon säger att det inte är mycket som finns kvar för henne i hemlandet då största delen av hennes familj är bosatta i Sverige förutom två systrar och syskonbarn. Maria tycker att livet i Sverige har varit fin men att den höga åldern hon har så blir livet tråkigt i detta land. Maria bor ensam för att varje familj måste bo själv, enligt henne och att livet här i Sverige inte är detsamma som i hemlandet Chile, där de vuxna barnen lever tillsammans med föräldrarna.

”Här är det inte så... för här är de ju mer självständiga, var och en har sitt eget liv att leva [...] Livets regler... Var och en måste göra sitt liv”

Maria

Maria berättar att hon får hjälp av sin son som bor väldigt nära men han har sitt liv så ibland kan det gå tre till fyra dagar mellan besöken. Det som händer då är att hon blir ensam vissa dagar, flera dygn ibland utan någon att samtala med och med televisionen som sällskap. Hon är rörlig så hon tar sig några promenader till exempel för att handla själv. Hon har bara en vän som bor i närheten som hon ibland går och besöker. Ibland besöker hon sin äldsta dotter som bor ett par tågstationer från henne och ibland till föreningslokalen. Hon anser att så är det att bo i Sverige och antyder på de få sociala besöken hon gör och får. Maria understryker att hon är tacksam, väldigt tacksam för att bo i Sverige och för möjligheterna hon fått här.

”I hemlandet var mitt liv bra, det måste jag säga. Fast jag inte hade något arbete... Jag kom till detta land och därför ger jag mitt tack till landet för jag kom med mina 50 år plus och fick jobb. Och heltidsjobb. Om jag hade varit kvar i mitt land skulle jag inte skaffat mig allt detta. Visst, jag har köpt alla mina saker med lönen av mitt arbete. Så det jag är tacksam för att kort

tid efter min ankomst till Sverige så fick jag möjligheten att studera svenska.[...] Och att man får den möjligheten här [...]"

Maria

Maria tror att livet i hemlandet inte skulle varit så bra eftersom hon inte haft ett arbete där, hon skulle ha fått ett minimum i pension som knappt skulle ha räckt till bröd och te. Hon undrar vad hon skulle gjort då och berättar att hennes pension här i Sverige inte är mycket heller men hon är ordningsam och får ihop det till alla sina nödvändigheter samt får bostadsbidrag, så hon tycker att hon klarar sig själv.

På frågan om hur hon ser på framtiden påpekar Maria att hon inte tycker att hon kan be om mer saker eller några bättre villkor på grund av hennes ålder. Förut bestod Marias framtidsplaner av att återvända tillbaka till sitt hemland men att nu har hon inget kvar därborta, till och med huset hon en gång hade har hon sålt. Längre fram i samtalet nämner Maria hennes tankar om framtiden i Sverige, att hon tänkt sig bo i ett serviceboende men att det är svårt att få ett boende då kön är lång. Maria föredrar att stanna kvar i sin lägenhet med hjälp och när hon inte kan bo kvar då flyttar hon till ett äldreboende.

Individualiseringsteorin ger en förståelse för hur respondenterna skapat sig nya förutsättningar genom att bosätta sig här i Sverige och hur detta påverkat deras identitet/jaget. Maria jämför hemlandet med Sverige vilket kan tolkas att hemlandet består av andra traditioner, sociala klasser och samhällsuppbyggnad vilket enligt Maria skulle ha begränsat hennes livsmöjligheter om hon fortsatt bo kvar i hemlandet. Maria nämner att här i Sverige lever människorna mer självständiga och ger exempel på att pension, eget boende och införskaffandet av materiella saker är en del av det hon fått utav livet här i Sverige. Dessa ting kan ses utifrån individualiseringstänket där välfärdsstatens olika privilegium hjälper individen till att nå en individualisering och där individen själv tar på sig ansvaret att skapa bättre förutsättningar till sitt självförverkligande. Maria har tagit eget ansvar över sin framtid genom att klara sig själv i sitt eget boende tills hon inte klarar det, då förlitar hon sig på samhällets institutioner. Maria har anammat individualiseringstänket då hon inte räknar med någon annan än sig själv. Hos Maria kan uttalandet om införskaffandet av materiella ting tolkas som att hon ser sig som en konsument i samhället, vilket följer individualiseringsteorin att välfärdssamhällets generation skapar individer som ser sig själva som konsumenter än som producenter (Andersen & Kaspersen 2007:344, 354).

Maria nämner ofta sina barn under samtalets gång och påtalar att de lever självständiga liv men får fram också en önskan att vilja vara närmare barnen eller ha mer kontakt vilket ger ambivalenta känslor eller tankar inför det självständiga liv hon för här i Sverige. Ambivalensen kan tolkas utifrån individualiseringsteorin som pekar på att i dagens individualiserade samhällstänk så är familjerna löst markerade och inte bundna till en gemensam familjebopplats. Det individualiserade samhällstänket har skapat en rörlighet i samhället så att Maria och hennes barn har haft möjligheterna att själva förverkliga och ta mer ansvar för sina förutsättningar till skapandet av deras individualiserade livsbanor. Marias ambivalens finns i vad som brister i det individualiserade samhället, de sociala kontakterna. Det kollektiva eller gemenskapen är något som suddas ut i samhället då samhällets aktörer blir mer isolerade och i Marias fall påvisas det genom saknaden av fler aktiviteter med samspråkiga personer eller av de långa dagarna utan sällskap och social kontakt (Andersen & Kaspersen 2007:354–355).

5.4.2 Självförverkligande

Eva berättar att hon på senare år blivit mer oansvarig, att när hon inte hittar något hemma så bryr hon sig inte. Är det något som inte stämmer eller är bra så bryr hon sig inte heller för att hon har blivit mer försumlig i sitt sätt att vara. Veronica förklarar att det handlar om att Eva är mer avslappnad för att hon inte har några ansvarsplikter som hon hade när hon var ung. Att hon själv inte oroar sig för vad morgondagen kommer med, att världen inte går under och då är hon mer avslappnad och fri inför livet.

”Den fria tiden som jag har gör jag vad jag har lust till [...] Men jag söker efter saker att göra för att underhålla mig och hålla mig nöjd. Alltså man måste inte känna sig sämre för att man är gammal. För att man redan har levt sin ungdomsetapp med glans och allt. Nu, acceptera. [...] ... jag lever i nuet.”

Veronica

Veronicas och Evas identitetsskapande kan ses som *relativ öppenhet* i enlighet med Peter Bergs (refererad i Hammarén & Johansson 2009:29) identitetsdrag då de inte har några ansvarsplikter som när de var yngre och var bundna till att tänka på familjen i första hand. De kan vara mer avslappnade inför livets gång och fokusera på nuet då det är nu de har möjlighet

att bejaka sig själva och därmed bringa engagemang för den egna identitetsutvecklingen. Veronica och Eva har frigjort sig från det traditionsbundna industrisamhället och genom att bejaka sina egna utvecklingar så har de skapat sina egna förutsättningar t.ex. genom acceptans av åldern och den individ de är alltså deras ”jag”. De har anammat det individualiserade samhället och tagit på sig det egna ansvaret att självförverkliga sig själva, här i form av ansvarsfrihet gentemot andra och hitta aktiviteter som de själva får en vinning av (Andersen & Kaspersen 2007:255).

5.4.3 Oberoende

Veronica tycker att det finns stor hänsynsfullhet för de äldre i Sverige och Celia instämmer. Veronica flyttade nyligen till ett seniorboende som är en av fyra byggnader varav de andra är serviceboende. Veronica har märkt att det finns en mängd av personal som tar hand om de boende tjugofyra timmar om dygnet konstant. Det finns en mängd av aktiviteter som erbjuds berättar Veronica och hon tycker människorna på boendet ser glada ut, hon erkänner att hon inte sett det på närmre håll men att det är hennes åsikt. Liliana berättar att hennes barn eller barnbarn inte pratar om ålderdomen och att hon själv inte tycker att det är något viktigt med ämnet. Veronica berättar att hennes dotter har sagt att hon ska ta hand om henne på ”*gamla dar*” men Veronicas svar blir att hon inte ska oroa sig över det för det är så långt kvar tills dess och inget hon ska behöva ta hand om. Veronica säger att dottern har ju sitt eget liv och hon ska inte besvära sig för hennes skull.

Veronica beskriver sig själv som en 67 åring som mår relativt bra och hittar på saker för att underhålla sig och förgylla hennes vardag. Hon går till gymmet, spenderar tid med sina barn och barnbarn, tar en runda till föreningslokalen för gemenskapen och på söndagar dansar hon. Förr hade hon ingen tid för sig själv utan det var familjen och hushållet i första hand, men nu har hon egen tid. Hon är ute mycket, dansar med sina vänner och säger att det är viktigt med uppmuntran men att den måste komma inifrån, från en själv.

“Alltså man måste själv göra livet till en fröjd på ett annat sätt.”

Veronica

De intervjuade visar att deras individualism i samhället gör dem beroende av samhällets trygghetssystem med dess institutioner då de alla är medvetna, fast med olika känslor, att de

längre fram i deras liv måste till ett äldreboende. Hos Veronica är individualiseringstänket så starkt att hon avböjer dotterns förslag till hjälp med motiveringen att dotterns självständiga liv kommer att rubbas. Veronica visar på att hon tar ett ansvar som det nämns i individualiseringsteorin genom att fortsätta skapa förutsättningar för sitt självförverkligande och värnar samtidigt dotterns förutsättningar till självständighet. Veronicas individualiseringstanke inbegriper inte bara hennes liv utan också hennes barns liv (Andersen & Kaspersen 2007:344, 355).

Ovanstående kapitel har visat på att respondenterna har anammat det individualiserade samhället genom att lösgöra sig från det traditionsbundna industrisamhället som funnits i Chile men också i Sverige. De har lösgjort sig från att vara familjebundna till att vara fristående individer och söker efter egna vägar till att skapa förutsättningar att fortsätta vara obundna. Genom tillgång till den svenska välfärden såsom goda arbetsvillkor, pensionsregler och det sociala trygghetssystemet så har respondenterna kunnat förverkliga sin individualism. Dock innebär detta också att respondenterna hamnar i en beroendeställning till att just de institutioner som förverkligat deras individualism också är detsamma som fasthåller att de kan fortsätta vara fria individer. I kapitlet framkommer det också att individualismen kan skapa en viss ensamhet eller utanförskap som i Marias fall som saknar mer social kontakt och samvaro. Baksidan av individualismen är att de sociala kontakterna och de mänskliga relationerna är få och bristfälliga vilket innebär stora avstånd mellan individen och social samvaro. De övriga respondenterna har kompenserat denna brist genom att ingå i olika aktiviteter eller föreningar (Andersen & Kaspersen 2007:344, 355).

6. Diskussion

Syftet med uppsatsen har varit att få en förståelse för hur äldre utlandsfödda upplever sitt åldrande i Sverige och att få förståelse över hur de upplever skillnader eller likheter mellan sitt ursprungsland och Sverige samt förstå de specifika förutsättningar de utlandsföddas upplevelser är av åldrandet i Sverige.

Uppsatsen visar på att språket har en betydelse för de äldre utlandsfödda, vid tanken på att åldras till den grad att de blir beroende av andras omsorg för deras omvårdnad. De äldre utlandsfödda har också använt sig av gester och enkla ord som kompensation för en bristfällig svenska samt i vissa fall undvikit svara sanningsenligt på frågor från vården för att detta då kräver en högre svenskförståelse. De äldre har sökt sig till spansktalande personal inom t.ex. vårdsektorn eller fått hjälp av nära anhörig som ytterligare kompensation av den bristfälliga svenskan, detta i sin tur har gett ökad trygghet och tillit då deras modersmål har använts. Resultatet visar att de svenska språkförbistringarna kan leda till exempel att respondenterna kan få negativa konsekvenser i form av brist på rätt sjukvård eller medicinering då det ej ges korrekt underlag till vårdpersonal. Detta samstämmer med Heikkiläs (1994) undersökning av finländska invandrare, att dåliga språkkunskaper i svenska ökar risken för utsatthet i svenska samhället. Respondenternas ökade utsatthet i vården bekräftar Wånells och Thorslunds (2006) konstaterande om att äldre med annat språk har få valmöjligheter i vården. De konstaterar också att de äldre med annat språk har högre risk att bli socialt isolerade. Endast en respondent i denna uppsats visade på social isolering och förklaringen kan ligga i att uppsatsens urval skedde med respondenter som var aktiva i en förening, med andra ord befanns sig redan i en aktiv social samvaro.

Av uppsatsen så framgår det att ålderspersionen är komplexa och mångfacetterade, respondenterna uppvisar åldersidentitet utifrån den biologiska, den psykiska och den sociala ålder samt att de olika perspektiven går in i varandra. Komplexiteten visar sig genom att den enskilde kategoriserar ålder utifrån det sociala samspelet med omvärlden men också utifrån dennes egna livserfarenheter, hos respondenterna kommer dessa erfarenheter både från Chile och från Sverige. Respondenternas upplevelse av att vara gammal sattes i en jämförande kontrast, då det fanns en underliggande antydning på en motsatt kategorisering av gammal t.ex. ung, frisk, förr i tiden m.m. De flesta respondenter ville ej tillstå att känna sig gamla då det fanns negativa värderingar kring ordet/temat och de berättade istället vad som inte gjorde de gamla. Detta aktiva ställningstagande visar den diskrepans som Taghizadeh (2009) fann i sin studie av den fysiska åldern och den upplevda åldern. Vissa respondenter visade på en ambivalent upplevelse av att vara äldre, där tanken och känslan berodde på om man för

tillfället identifierar sig som gammal eller ungdomlig. Detta visar på den komplexa åldersidentiteten som inte utesluter något åldersperspektiv och till och med kan vara inflätade i varandra (Berg 2009). Uppsatsen visar inte att respondenternas olika åldersperspektiv har mer eller mindre betydelsefullhet kopplade till Sverige eller Chile. Detta tolkas att uppbyggnaden, skapandet och samspelet mellan individ och omvärld gällande åldersidentitet eller perspektiv är generellt lika oavsett land.

En skillnad som respondenterna upplevde av att åldras i Sverige i jämförelse med hemlandet var familjebanden. Flera respondenter beskrev att i Chile så är man mer knuten till familjen, att de vuxna barnen lever tillsammans med föräldrarna. Det var en respondent, Maria, som saknade mer närhet till familjen och bekanta i Sverige, hon var isolerad med fåtal sociala aktiviteter och var beroende av att sonen kom för att hjälpa henne i vardagen. Samma respondent tog upp den ekonomiska skillnaden av att bo i Sverige vid pensionsåldern jämfört med Chile där pensionen skulle vara mycket låg. Resten av respondenterna hade ett annat förhållningssätt till att åldras utifrån deras individualiseringstänk, viljan att fortsätta vara självständiga i största mån utan att det ska drabba eller orsaka störningar i deras närmaste familjers egna självständiga liv. Dessa respondenter var alla aktiva i olika aktiviteter och föreningar samt hade en stark tanke att ansvaret låg på en själv att ta hand om sig, dessutom en tilltro till samhällets institutioner såsom äldreboende i framtiden. Respondenterna kombinerar ursprungskultur/samspråkighet med det svenska individualiserade samhället för att få ut det bästa av de två. Detta stödjer Ahmadis och Thornstams (1996) tidigare forskning avseende äldre iranier som inte var integrerade i svenska samhället men lyckades behålla eller förstärka sin ursprungsidentitet samtidigt som de gjorde ändringar på den egna kulturbilden. Likt Hajighasemis (1994) undersökning så är resultaten av att bo i Sverige ett positivt oberoende för majoriteten av respondenterna som de kanske inte skulle haft i sitt hemland, de har anpassat sig till det individualiserade samhällstänket i Sverige genom att se till att träffa likasinnade och samspråkiga. Resultaten visar på att sociala aktiviteter och ett aktivt socialt nätverk med samspråkiga uppväger den isolering som finns i det individualiserade samhället, samma resultat visas i Hajighasemis (1994) studie av de äldre iranierna.

Uppsatsens analys och resultat väcker intressanta frågor för framtida forskning; Hur ser de olika åldersperspektiven ut i en jämförelsestudie mellan traditionsbundna samhällen och individualiserade samhällen? Vilka är skillnaderna och likheterna? Med vidare forskning skulle man kunna få mer förståelse till vad en specifik samhällsuppbyggnad skapar för grund till de olika åldersperspektiven och få ökad förståelse för människornas olika förhållningssätt till ålder mellan dessa två samhällen.

Referenslista

- Ahmadi Lewin, F. & Tornstam, L. (1996) De gamla flygande holländarna. Pendlande invandrare med dubbla tillgångar. *Socialmedicinsk tidskrift* 7-8. s. 16-21
- Andersen, H. & Kaspersen, L. (red.) (2007). *Klassisk och modern samhällsteori*. (3., [utvidgade och rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Aspers, P. (2011). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. (2., [uppdaterade och utökade] uppl.) Malmö: Liber
- Berg, L-E. (red.) (1975). *Medvetandets sociologi: en introduktion till symbolisk interaktionism*. Stockholm: Wahlström & Widstrand
- Berg, S. (2007). *Åldrandet: individ, familj, samhälle*. (1. uppl.) Malmö: Liber
- Blumer, H. (1986[1969]). *Symbolic interactionism: perspective and method*. Berkeley: University of California Press
- Edebalk, P.G. (2007). Den kommunala äldreomsorgen—om kriser förr och nu. I: Svensson, K. (red.). *Normer och normalitet i socialt arbete*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur. s.199-210.
- Eriksson, T. (1996). Hur möter äldreomsorgen invandrare? *Socialmedicinsk tidskrift* 6-7.s. 372-378.
- Esaiasson, P. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (3., [rev.] uppl.) Stockholm: Norstedts juridik
- Hajjghasemi, F. (1994). *Invandring på gamla da'r: sextio äldre iranier berättar*. Stockholm: Socialförvaltningen, FoU byrån
- Hammarén, N. & Johansson, T. (2009). *Identitet*. (1. uppl.) Stockholm: Liber
- Heikkilä, K. (1994). *Mer än halva livet: en studie om äldre finländska invandrare i Stockholm*. Stockholm: FoU
- Heikkilä, K. (1996). *Äldre invandrares behov och önskemål om äldreomsorg i Södertälje kommun*. Södertälje: Södertälje kommun
- Larsson, S., Lilja, J. & Mannheimer, K. (red.) (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- Sauer, L. (2007). Om behovet av att gerontologisera socialarbetarutbildningen. I: Johansson, S. (red.). *Social omsorg i socialt arbete*. Malmö: Gleerup. s. 263-278.
- Soydan, H. (2010). Migration. I: Goldberg, T. (red.) *Samhällsproblem*. (7. uppl.) Lund: Studentlitteratur. s. 231-267

Taghizadeh Larsson, A. (2009). "Om man blir sjuk då tror jag att man känner sig gammal.": funktionsnedsättnings och sjukdomars betydelse för upplevd ålder. I: Jönson, H. (red.) (2009). *Åldrande, åldersordning, ålderism.* (1. uppl.) Norrköping: Nationella institutet för forskning om äldre och åldrande, Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, Linköpings universitet. s. 46-62

Thorslund, M. & Wånell, S.E. (red.) (2006). *Åldrandet och äldreomsorgen.* Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed.* Stockholm: Vetenskapsrådet.

Östnäs, A. (2010). De äldre i samhället. I: Goldberg, T. (red.) *Samhällsproblem.* (7. uppl.) Lund: Studentlitteratur. s. 273-313